

Estera Kucińska

Uniwersytet Warszawski

Action Research – Refleksyjny pedagog w praktyce na podstawie systemu kształcenia studentów studiów magisterskich w Wielkiej Brytanii

W Wielkiej Brytanii student, który zamierza zostać nauczycielem musi ukończyć trzy lub czteroletnią szkołę pedagogiczną i uzyskać dyplom równoznaczny z naszym licencjatem. Studia magisterskie trwające około roku nie są obowiązkowe, aby pracować w zawodzie nauczyciela. Studia te kończą nauczyciele, którzy pragną poszerzać swoją wiedzę, zamierzają objąć stanowiska kierownicze w szkole lub przygotowują się do studiów doktoranckich. Program studiów magisterskich w Wielkiej Brytanii koncentruje się głównie na praktycznym aspekcie nauczania i przeprowadzania badań, a jego ukończenie wiąże się z przygotowaniem pracy badawczej opierającej się na praktycznych założeniach *action research*. Praca taka ma się charakteryzować także praktyczną wartością dla szkoły, w której dany nauczyciel pracuje, m.in. z tego powodu studia magisterskie rozpoczynają praktycy – nauczyciele już pracujący w środowisku szkolnym¹. Dostrzegam tu ogromną przepaść między praktycznym kształceniem nauczycieli na poziomie magisterskim w Polsce i w Wielkiej Brytanii. Studia magisterskie w Polsce nadal opierają się w dużej mierze na teoretycznych aspektach nauczania przekazywanych przez wykładowców, a praca magisterska, która opiera się na przeprowadzeniu badań, jest pisana przez teoretyków – studentów, którzy w dalszej karierze zawodowej podkreślają ogromną przepaść między praktyką a badaniami pedagogicznymi.

Badania prowadzone w szkołach, obejmujące tematy zarówno dotyczące procesu nauczania, jak i uczenia się są niezbędnym elementem praktyki nauczycielskiej. Niestety bardzo często badania

---

1 M. McAteer, *Action Research in Education*, Sage Publication, London 2013, s. 9–11.

dotyczące bezpośrednio praktyki nauczycielskiej są niedoceniane przez nauczycieli, a dzieje się tak z wielu powodów. Jednym z nich jest trudność w interpretowaniu i praktycznym wykorzystaniu badań przez nauczycieli. Czasami nauczyciele nie dostrzegają praktycznego związku badań z ich codzienną pracą. Jednakże badania prowadzone w klasie są jedyną możliwością, aby zbadać, co i dlaczego jest skuteczne w procesie nauczania. Nauczanie jest bardzo złożonym procesem, którego efekty są nie zawsze możliwe do przewidzenia i dlatego to, co dzieje się bezpośrednio w klasie ma znaczenie. Zrozumienie, co dzieje się, kiedy nauczyciel i uczniowie spotykają się w klasie, umożliwia ulepszenie procesu nauczania i uczenia się. Odpowiednio przygotowane badanie stwarza możliwość, aby nauczyciel stał się refleksyjnym praktykiem i poszukiwał związków między tym, co robi, a efektami, tak aby proces nauczania był skuteczny. *Action research* czasem nazywany jest badaniem opartym na praktyce, jego ideą jest stworzenie mostu łączącego badania i praktykę edukacyjną, a także pomoc, aby praktyka pedagogiczna była związana z właściwym sobie refleksyjnym namysłem².

Sformułowanie *action research* zostało pierwszy raz użyte przez Kurta Lewina, aby opisać badanie, które pomaga praktykom³. Łączy w sobie diagnozę, działanie i refleksję, koncentrując się na praktycznych kwestiach, które są spostrzegane jako problematyczne i możliwe do zmiany. Celem takiego badania jest umożliwienie praktycznych ulepszeń, innowacji, zmiany lub rozwoju społeczno-edukacyjnej praktyki i umożliwienie praktykom zdobycie lepszej wiedzy na temat ich działań⁴. W literaturze opisującej prowadzenie *action research* można spotkać różne opisy etapów wykonania takiego badania, jednak w większości opisów charakterystyczne punkty to:

- 1) zdefiniowanie pytania dotyczącego naszej praktyki (może obejmować zidentyfikowanie problemu lub potrzeby i stworzenie możliwych praktycznych rozwiązań);
- 2) planowanie strategii obejmujące zmiany lub praktycznych rozwiązań, które chcemy wprowadzić;
- 3) wdrożenie planu w praktyce;

---

2 L. Cohen, L. Manion, K. Morrison, *Research Methods in Education*, 6th ed., Routledge Taylor & Francis Group, Oxon 2007, s. 345.

3 V. Baumfield, E. Hall, K. Wall, *Action Research in Education*, 2nd ed., Sage Publications, London 2012, s. 3.

4 O. Zubber-Skerrit, *Action Research in Higher Education: Examples and Reflections*, Kogan Page, London 1996, s. 83.

- 4) obserwacje, zebranie danych oraz własna ocena;
- 5) krytyczne spojrzenie na rezultaty wprowadzonych zmian i zebrane dane;
- 6) analiza wprowadzonych zmian na podstawie zebranych danych;
- 7) zdecydowanie, jakie następne zamiany wprowadzić i rozpoczęcie następnego cyklu badań⁵.

W pracy autorstwa Zuber-Skerritta *action research* opisano jako cykliczny proces⁶. Jest to proces, który próbuje rozwiązać realne problemy dostrzeżone przez praktyków w ich codziennej pracy. Buduje zaangażowanie nauczyciela w szukaniu przyczyn i możliwych ich rozwiązań. Rozwiązania i plan interwencji są proponowane przez praktyków, którzy są zaangażowani w ten proces. Obejmuje wdrożenie zmian oraz ewaluację skuteczności wdrożonych zmian w rozwiązaniu danego problemu⁷. Prezentacja wykonanego badania w działaniu powinna obejmować nie tylko wdrożone działania, ale także elementy badawcze, obejmując metodologię i interpretację danych. Celem takiego badania jest ulepszenie istniejących warunków, dlatego prezentowany raport musi wskazywać nie tylko, jakie ulepszenie wybrano, ale również jasne przyczyny decydujące o wdrożeniu takiego, a nie innego rozwiązania. Właściwie przeprowadzony *action research* powinien być źródłem wiedzy, z której mogą korzystać zarówno akademicy, jak i praktycy⁸.

Centrum *action research* jest refleksyjność. Morrison pisze o refleksji w działaniu, refleksji o działaniu i krytycznej refleksji. Refleksja jest elementem każdego etapu takiego działania, badacz przeprowadzający badanie jest również uczestnikiem i praktykiem – jest częścią edukacyjnego świata, który poddaje badaniu. Refleksja mieści w sobie samokrytyczną świadomość uczestników będących zarówno praktykami, jak i badaczami przeprowadzającymi proces badania. Świadomość ta obejmuje zrozumienie, jak wartości, postawy, spostrzeżenie, opinie, działania, odczucia badacza wpływają na obserwowaną i badaną sytuację, a przez to na efekty badań⁹. Refleksyjność to także świadomość możliwej stronniczości, która może dotyczyć praktyka stojącego się badaczem.

---

5 L. Cohen, L. Manion, K. Morrison, *Research Methods...*, s. 351–354.

6 O. Zuber-Skerrit, *Action Research...*, s. 83.

7 L. Cohen, L. Manion, K. Morrison, *Research Methods...*, s. 345.

8 Tamże, s. 349.

9 V. Baumfield, E. Hall, K. Wall, *Action Research in Education*, 2nd ed., Sage Publications, London 2012, s. 2–32.

Wszystkie zmiany wprowadzane w systemie edukacji zarówno w Polsce, jak i innych krajach mają na celu ulepszenie programów nauczania, efektywniejszej organizacji, twórczych metod nauczania, jednak najważniejszym czynnikiem, który wpływa na powodzenie tych zmian, jest sam nauczyciel. Dlatego zaangażowanie nauczycieli w szukanie praktycznych rozwiązań ich problemów, które napotykają w codziennej pracy, jest niezbędne, aby móc wypracować takie zmiany, które są wynikiem ich inicjatywy, a nie prezentowanymi odgórnie pomysłami, które trzeba wprowadzić¹⁰. Pomysły na zmianę w edukacji są nierzadko tworzone przez osoby, które nie mają bezpośredniego związku z nauczycielską praktyką. *Action research* pozwala praktykom na szukanie odpowiednich dla ich pracy rozwiązań, które również będą potrafili krytycznie zbadać i ocenić. Badania przeprowadzone według tych zasad umożliwiają także studentom refleksyjny namysł nad praktyką nauczycielską i szukaniem praktycznych rozwiązań różnych aspektów działalności edukacyjnej oraz zaangażowaniem w dokonywanie zmian.

BIBLIOGRAFIA

- Baumfield V., Hall E., Wall K., *Action Research in Education*, 2nd ed., Sage Publications, London 2012.
- Cohen L., Manion L., Morrison K., *Research Methods in Education*, 6th ed., Routledge Taylor & Francis Group, Oxon 2007.
- Denscombe M., *Research proposals: a practical guide*, McGraw-Hill, Open University Press, Maidenhead 2010.
- McAteer M., *Action Research in Education*, Sage Publication, London 2013.
- Newby P., *Research Methods for Education*, Longman, Harlow 2010.
- Scout D., Usher R., *Researching Education: Data, Methods and Theory in Educational Enquiry*, 2nd ed., Continuum International Pub. Group, London 2011.
- Zubber-Skerrit O., *Action Research in Higher Education: Examples and Reflections*, Kogan Page, London 1996.

---

10 L. Cohen, L. Manion, K. Morrison, *Research Methods...*, s. 350.

**ACTION RESEARCH – REFLECTIVE TEACHER IN PRACTICE ON THE BASIS
OF A SYSTEM OF EDUCATING STUDENTS OF UNDERGRADUATE COURSES
LEADING TO A MASTER'S DEGREE IN GREAT BRITAIN**

(Summary)

Classroom research about teaching and learning is essential part of teaching practice. Unfortunately very often it is under-estimated by teachers for many reasons. One of them is teachers difficulty in interpretation and practical use of the research. Understanding what happens when teachers and students meet in the classroom enable them to improve their teaching and learning processes. Without reflection on what should be improved or changed the whole process is incomplete and may have serious impact on students' learning ability. Good classroom teacher must have understanding of what goes in the classroom and what matters in teaching from what does not. Good research creates the possibility for teacher to be reflective practitioner and explore implications of what good teacher and learners do in the classroom so all can benefit. Action research is designed to bridge the gap between practice and research. It combines diagnosis, action and reflection based on factors which influence teaching process and better its understanding. Action research which is perform according to its principles is the source of knowledge for both practitioners and academics.. Reflection is main factor of all stages of action research. The researcher who carries out such a research becomes participant and practitioner because he is part of educational reality which he researched.

Keywords: action research, reflection, research, practice, teaching, learning, education, improvement.